

BVD/SBP

- rapportage over internationale ontwikkelingen
toiten en achtergronden die van belang
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

Nr. A84/058

2 oktober 1984

PANEUROPESE VREDESDISCUSSIE. HET DERDE EUROPESE FORUM VOOR KERNONTWAPENI

Van 17 tot en met 21 juli is in het Italiaanse Perugia het derde Europese Forum voor Kernontwapening gehouden (internationaal bekend als European Nuclear Disarmament Convention, ENDC). Dit door niet-communistische westerse vredesbewegingen georganiseerde congres werd dit jaar voor het eerst ook bijgewoond door de officiële vredesraden uit de Oostbloklanden. De voornaamste conclusie na afloop van de ENDC moet luiden dat er een schijnbaar onoverbrugbare kloof bestaat tussen de daar aangedragen vredesconcepten van Oost en West en dat de Oost-Europeanen er al hun pogingent en spijt niet in zijn geslaagd veel weerklank te vinden voor hun ideeën. Wel is het hen gelukt enkele voor hun verdere vredesoffensief nuttige contacten te leggen met westerse vredesactivisten.

Wat er aan vooraf ging

De geschiedenis van de ENDC gaat terug tot 1980. In dat jaar maakten de Britten en van de Foundation een appel wereldkundig, waarin werd opgeroepen tot een kernwapenvrij Europa "van Polen tot Portugal" en een doorbreking van de machtsblokken. Europa moest weer voor de Europeanen zijn. Bovendien werd in de oproep het recht op vrije meningsuiting en beweging geëist voor een ieder die aan de internationale vredesdiscussie wilde deelnemen. Het -appel was ondertekend door een groot aantal vooraanstaande figuren uit het openbare en culturele leven. Vanaf het begin toonde men zich van Oosteuropese zijde geïnteresseerd om deze westerse vredesinitiatieven ten eigen voordele te benutten.

Steeds meer was men er echter in de niet-communistische Westeuropese vredesbeweging van doordrongen geraakt dat het onvoldoende was om zich alleen op de wapensystemen te concentreren, of dat nu kruisraketten, Pershing's of SS-20's waren. De vredesbeweging was meer dan een anti-rakettenbeweging. De raketten vormden weliswaar een eigen gevaar en een zelfstandige bron van spanning, maar waren vooral ook het gevolg van politieke tegenstellingen. De vredesbeweging

zou zich ook daarop moeten gaan richten en de basis van haar activiteiten moeten verbreden, wilde ze niet stuklopen op wat in feite symptoombestrijding was.

Deze ontwikkelingen werden door de Sovjet-Unie en de andere Oostblokstaten met groot wantrouwen bekeken. Hier was een beweging, European Nuclear Disarmament (END), die beide supermachten in gelijke mate verantwoordelijk stelde voor de gespannen internationale situatie, en dat strookte niet met de Sovjet-interpretatie van de escalatie van de wapenwedloop en de toenemende internationale spanningen. In het bijzonder echter maakte de koppeling van het kernwapenvraagstuk aan het streven naar maatschappelijke hervormingen en eerbiediging van mensenrechten in Oost-Europa de Sovjet-leiders nerveus. Dat streven in combinatie met de blokdoorbrekende acties, zoals die het END voor ogen stonden, zou in hun ogen ^{de} stabiliteit in Oost-Europa ernstig kunnen aantasten. Het in twijfel trekken van de bestaande verdeling van Europa in twee blokken zou bijvoorbeeld het vraagstuk van de Duitse hereniging weer op de voorgrond halen, en dat is duidelijk in strijd met de Oostblokbelangen.

Een voor Moskou positieve kant van het blokoverschrijdend denken was dat het een goede voedingsbodem zou blijken te zijn voor het van de grond komen van zogenaamde beroepsgroepen-voor-de-vrede, die vakbroeders op allerlei terrein op internationale vredesconferenties bij elkaar kunnen brengen. De oprichting van deze groepen heeft al jarenlang hoge prioriteit in het programma van de wereldvrede-raad, WVR, de toonaangevende internationale communistische mantelorganisatie. De Oosteuropese participatie in het overleg van deze beroepsgroepen gebeurt onder de paraplu van specifieke internationale communistische mantelorganisaties als de International Organisation of Journalists, IOJ, of de Women's International Democratic Federation, WIDF. Met hun organisatorisch overwicht en politieke vaardigheid blijken die de beroepsgroepen-voor-de-vrede steeds weer te willen omvormen tot waardevolle propagandakanalen.

Na de grote vredesdemonstraties in vrijwel alle Europese hoofdsteden in het najaar van 1981, kwamen de ondertekenaars van het END-appeal in Rome bijeen om een forum voor te bereiden waarop de vertegenwoordigers van alle takken van de vredesbeweging met elkaar van gedachte konden wisselen over de thema's vrede en ontspanning. De coördinatie van deze eerste European Nuclear Disarmament Convention, ENDC, werd in handen gelegd van een Liaisoncomité, LC, dat sindsdien in Brussel kantoor houdt en waarin vertegenwoordigers van Westeuropese vredesorganisaties zitting hebben. Van deelnemers aan een ENDC zou worden verlangd dat zij het -appeal ondertekenden.

Een groot probleem voor de END was dat het gesprek met gelijkgestemde, onafhankelijke vredesactivisten in Oost-Europa afhankelijk was van de goedkeuring van de overheden in dat blok. En juist de Oosteuropese vredesvechters die ook het eigen bondgenootschap aan de kaak stelden en zich sterk maakten voor eerbiediging van de mensenrechten, zoals KOR in Polen en Charta 77 in CSSR, en waarmee het END dan ook contact zocht, bleken in groten getale in de gevangenis terecht te komen of anderszins te worden lastiggevallen. Als er een Oost-Westdialoog gevoerd moest worden, dan zou dat wat Moskou betrof slechts kunnen met officiële Oosteuropese vertegenwoordigers, en dat zijn voor wat betreft vrede en veiligheid regiemgetrouwe vredesraden.

Omdat zij de principes van het END-appeal niet onderschrijven waren de vredesraden uit Oost-Europa uitgenodigd niet als deelnemers, maar als "gast" aanwezig te zijn op de tweede ENDC die in 1983 in West-Berlijn gehouden werd. Maar uit protest tegen het feit dat de relatie tussen de beide Duitslanden één van de thema's zou zijn weigerden zij demonstratief op die uitnodiging in te gaan. De president van het Sovjetvredescomité, , waarschuwde daarbij voor het streven naar, zoals hij noemde, "neutralisme", wat in feite niets anders was dan "anti-sovjetisme". Door de aandacht af te leiden van "de grootste bedreiging van de vrede" (waarmee hij doelde op de Amerikaanse raketten in West-Europa) stuurde de END volgens hem aan op splitsing en verwarring onder de vredesactivisten.

Opmerkelijk detail is dat de Finse vredesraad in het voetspoor volgde, hoewel de secretaris-generaal, , een van de leden van het END-liaisoncomité is. De verklaring moet gezocht worden in het feit dat ook nog lid is van het presidium van de WVR.

Nadat de plaatsing van nieuwe raketten in Oost en West in november 1983 de Europese vredesbeweging in een impasse had gebracht, was de tijd rijp voor een groot strategiedebat waarop de resultaten en het functioneren geanalyseerd moesten worden en een nieuwe koers voor de toekomst kon worden vastgelegd. Meer dan ooit werd er door het END-liaisoncomité gehecht aan een dialoog met de Oost-Europeanen: die dialoog zou het voornaamste thema moeten worden van de derde ENDC, die voor juli 1984 in het Italiaanse Perugia, in de kernwapenvrije regio Umbrië, op het programma stond. Ondanks de ervaringen van de tweede ENDC besloot men daarom opnieuw de Oosteuropese vredesraden uit te nodigen. Dat betekende overigens niet dat men de END-principes overboord zette: naast de officiële vredesvertegenwoordigers werd ook een zestigtal ongebonden vredesactivisten uitgenodigd deel te nemen aan de derde ENDC.

De aanloop naar Perugia

De Oosteuropese vredesraden verschenen eind mei inderdaad voor overleg met het liaisoncomité in Brussel. Zij bleken er echter moeite mee te hebben geen invloed te kunnen uitoefenen op het programma en ook de verhouding tussen de deelnemers uit Oost en West, ongeveer een honderdtal "gasten" tegenover 1000 deelnemers, zagen zij liever ten gunste van de eerstgenoemden veranderd. Ook betreurden zij dat er zoveel nadruk werd gelegd op de principes van het wappeal. De organisatoren van hun kant wonden er geen doekjes om dat de vredesraden kritisch benaderd zouden worden, maar tegelijkertijd gaven zij de verzekering er alles aan te zullen doen een eerlijke en open dialoog mogelijk te maken. Op die basis accepteerden de Oost-Europeanen de uitnodiging en leken zij zich zelfs te kunnen schikken in de te verwachten aanwezigheid van Oosteuropese emigranten en vertegenwoordigers van de onafhankelijke groepen. Uit die categorie hadden de

organisatoren via persoonlijke contacten 21 Oostduitsers, 8 Polen, 12 Tsjechoslowaken, 4 Russen en 14 Hongaren gevraagd te komen.

Evenals dat het geval was bij de tweede ENDC in 1983 organiseerde het Sovjetvredescomité, SPC, ook nu weer aan de vooravond van de derde ENDC in Moskou een zogenaamde Ronde Tafel Dialoog van vredeskrachten als communistisch tegenwicht. Gedurende twee dagen werden de vertegenwoordigers van Westeuropese organisaties die ook op de ENDC zouden zijn nog eens uitvoerig op de hoogte gesteld van de bekende Sovjetinitiatieven en argumenten. Voornaamste sprekers waren onder andere de voorzitter van het SPC, , de directeur van het Instituut voor Amerika en Canada van de Academie van Wetenschappen, en de eerstverantwoordelijke voor de vredesbeweging binnen het International Department van het CC/CPSU, , die voor de gelegenheid de pet droeg van vice-president van het SPC. Het overduidelijke doel van dit propagandageweld was te proberen er een echo van te laten weerklinken in Perugia.

Van tevoren hadden de ENDC-organisatoren besloten in Perugia niet te proberen een slotverklaring op te stellen. Tijdens de laatste bijeenkomst van westerse vredesorganisaties met de vredesraden, in februari van dit jaar in Athene, waren pogingen om een gemeenschappelijke verklaring op te stellen immers bijna uitgelopen op een ordinaire scheldpartij. had bij die gelegenheid een deel van de westerlingen ervan beschuldigd instrumenten te zijn van "het imperialistische militarisme". Vergelijke scènes wilde men nu voorkomen.

De conventie zou slechts twee plenaire zittingen hebben en voor het overgrote deel bestaan uit werkgroepen en spontane bijeenkomsten van belangengroepen. De drie hoofdthema's zouden zijn: toestand en strategie van de beweging, veiligheid in het Middellandsezegebied en de dialoog. In de werkgroepen zouden analyses gemaakt moeten worden van de campagnes tegen de installatie van kernraketten, en zouden onderwerpen aan de orde moeten komen als "de politieke waarde van kernwapenvrije zones", "wapenindustrie, wapenhandel, conversie en werkgelegenheid in Oost en West" en "Autonomie en niet-gebonden-

heid van de vredesbeweging in West-Europa". Het tweede hoofdthema, veiligheid in het Middellandsezegebied, was in het bijzonder van belang voor de Italianen met hun rakettenbasis in Comiso en voor de Noordafrikaanse staten die zich daardoor bedreigd voelen, met Libië voorop. Verder zouden er ten behoeve van de uitbreiding van het werkterrein van de vredesbeweging naar het Midden-Oosten ook Palestijnen en Israëli's komen. Verreweg de meeste belangstelling ging echter uit naar het derde thema, de dialoog, tussen arm en rijk, noord en zuid, maar vooral tussen Oost en West.

Deelname

Aan de conferentie in Perugia werd deelgenomen door ruim duizend vertegenwoordigers van vrijwel alle Westeuropese vredesorganisaties en een groot aantal politieke partijen. Zo werden in de Nederlandse delegatie bijvoorbeeld het IKV, Pax Christi, het Samenwerkingsverband Stop de N-bom/Stop de kernwapenwedloop, en Vrouwen tegen de Kernwapens vertegenwoordigd, alsmede de CPN, PSP, PPR, EVP en PvdA.

Van Oosteuropese zijde werd de bijeenkomst bijgewoond door een zestigtal vertegenwoordigers van de officiële vredesraden: minder dan verwacht, omdat de Tsjechen en Oost Duitsers verstek lieten gaan.

Vanaf het moment dat zij in Perugia arriveerden werd er door de vredesraden bij de organisatoren alsnog sterk op aangedrongen vertegenwoordigd te zijn in de coördinatie van de discussiedag over de Oost-West-relaties, en, nadat dat geweigerd was, om in ieder geval een aantal inleidingen te mogen verzorgen. De meerderheid van het coördinatiecomité wees dat voorstel echter af, onder andere door toedoen van de volledige Italiaanse vertegenwoordiging, waaronder de PCI. De Sovjetdelegatie moest tenslotte genoegen nemen met de toezegging als eerste een discussiebijdrage te mogen leveren.

In die Sovjetdelegatie zat overigens een aantal personen dat ook in ander verband op het internationale vredespodium pleegt te acteren. Zo was in Perugia aanwezig , een secretaris van de wereldvredeeraad. Hij wordt over het algemeen beschouwd als de

man die verantwoordelijk is voor het doorgeven van de richtlijnen van het International Department van de CPSU aan de WVR. had begin juni ook al deel uitgemaakt van de Sovjetvertegenwoordiging op het congres in Helsinki van de Internationale Organisatie van Artsen ter voorkoming van een Kernoorlog, IPPNW. Verder maakte van de delegatie deel uit , secretaris van het Internationale Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking, ICEVS: een in Brussel gevestigde mantelorganisatie, waarvan de Nederlandse afdeling, NCEVS, onder controle staat van . En tenslotte was daar nog , hoofd van de sectie Amerikaanse en Europese politiek van het -instituut. was overigens eind mei in Nederland voor kort overleg met een aantal vredesorganisaties, waaronder het NCEVS en het Samenwerkingsverband Stop de N-bom, Stop de kernwapenwedloop.

Ook in andere Oosteuropese delegaties werden functionarissen aangetroffen die al eerder elders van zich hadden doen spreken, zoals de Hongaarse professor , die een belangrijke functie in de Hongaarse Vredesraad heeft en zich min of meer ontpopte als contactman voor het Oostblok. was bijvoorbeeld ook in Helsinki op het IPPNW-congres. Overigens waren van de uitgenodigde onafhankelijke vredesactivisten slechts twee Hongaren door de autoriteiten in de gelegenheid gesteld naar Perugia af te reizen en dan nog als lid van de officiële delegatie.

Demonstratie en protest aan het begin

Tijdens de openingszitting kwam het al direct tot een scherpe confrontatie. Een aantal demonstranten met een rode doek voor de mond en een roos in de hand bezette het podium om te protesteren tegen het feit dat de vertegenwoordigers van de onafhankelijke Oosteuropese vredesorganisaties geen uitreisvisum hadden gekregen. In een heftige reactie veroordeelde de delegatie van de Sovjetvredesraad deze "provocatie in koude-oorlogstijl en dit primitieve anticommunisme" waaraan ze het dreigement toevoegde onmiddellijk op te zullen stappen als iets dergelijks zich zou herhalen. Een protestnota van die strekking werd via muurkranten van de vereniging Italië-USSR in Perugia verspreid. Gezien de gevoeligheid van de Oost-Europeanen distantieerden de organisatoren zich van de actie, hoewel ze lieten weten ook zelf van plan te zijn geweest in de een of andere vorm de visumweigering aan de kaak te stellen. Wel maakten ze aan de vredesraden duidelijk dat demonstraties als deze een geaccepteerd onderdeel vormen van de politieke cultuur in West-Europa. De demonstratie werd onder de vlag van DEMOCRAZIA PROLETARIA uitgevoerd door voornamelijk Italiaanse radicalen en trotskisten, die in verklaring er aan toevoegde dat het protest niet alleen de Sovjet-Unie en andere Oostblokstaten gold maar ook gericht was tegen Turkije en Israël en tegen de Italiaanse regering die "systematisch buitenlandse pacifisten uit Comiso verwijderd en Italianen uit het vredeskamp".

Op internationaal niveau deden de trotskisten tijdens de conventie opnieuw van zich spreken toen zij in een analyse van de situatie zeer fel uithaalden naar met name de Sovjetvertegenwoordigers. Volgens een verklaring van de International Marxist-Revolutionary Tendency, die als een van de contactadressen de Beweging voor Socialisties Zelfbeheer in Nijmegen vermeldde, was hun aanwezigheid een ernstige bedreiging van het ongebonden karakter van de beweging en van de goodwill die zij had onder de bevolkingen van Oost en West : "Het is een grove schande dat de vredesraden in Perugia aanwezig zijn terwijl de onafhankelijken niet vrij mogen reizen en bloot staan aan repressie. Daardoor worden de officiële vredesbewegingsvertegenwoordigers van die staten die raketten opstapelen in half Europa. Wij eisen onvoorwaardelijk dat de onafhankelijke groepen de mogelijkheid krijgen vrij te handelen en te spreken".

Oost-West dialoog

De Oost-West discussie die als climax op de voorlaatste vergadering voorzien was begon uiteindelijk al een dag eerder met een opzienbarende persconferentie van IKV-secretaris en de Britse polemologe

Zij presenteerden in een discussiebijdrage de stelling dat Europa een bezet continent is. Een bezetting door vrienden weliswaar, maar niettemin een bezetting, die in Oost-Europa gepaard ging "met direct of indirect gebruik van geweld". Ontspanning tussen staten in Oost en West zou de legitimiteit van die "bezetting" ernstig in twijfel trekken maar de ontspanning was tot nu toe van te korte duur geweest om tot gevolgen te kunnen leiden. Een wezenlijke ontspanning, aldus en , zou alleen mogelijk zijn in een nieuw Europees veiligheidsstelsel, waarin geen plaats is voor Amerikaanse en Russische troepen en daaraan gekoppeld ook niet voor Amerikaanse en Russische kernraketten. Niet langer zou "de angst voor kernwapens die op zichzelf een element van onderdrukking is" de basis voor de vredesbeveging moeten zijn, maar "de bewustwording van die bezetting".

De verklaring riep verdeelde reacties op. Tijdens de dag van "De Dialoog" verklaarde , de militaire deskundige van de Hongaarse vredesraad, "namens de hele bevolking" dat de Sovjettroepen niet als bezetters beschouwd mochten worden. Liever zou hij ook zien dat de conventie zich bezighield met "het offensieve karakter van de NAVO" de wenselijkheid van een no-first-use-verklaring, een non-agressiepact en vooral met "de meest bedreigende ontwikkelingen van de afgelopen jaren" (in zijn ogen de plaatsing van Amerikaanse raketten in West-Europa).

Maar ook van westerse kant kwam zowel milde als heftige kritiek. Een van de Nederlandse vertegenwoordigers beschouwde het nieuwe concept als een onderdeel van een streven naar destabilisatie in het Oostblok, in welk verband hij ook de reis van naar CSSR in maart van dit jaar memoreerde. (en van het Franse Comité pour le Désarmement Nucleaire en Europe, CODENE, zouden toen gesprekken hebben met Charta-77-aanhangers, maar werden door de politie in Praag

opgepakt en over de grens gezet). Naar zijn inzicht "kan de geschiedenis van Europa nu eenmaal niet worden teruggedraaid. Oost-Europa heeft een andere geschiedenis en bevindt zich in een andere fase van democratie dan het Westen. Ik vind dat ieder zijn eigen tuintje moet wieden".

Ondanks alle kritiek op hun stuk bereikten en wél dat er vrijwel niet over de onderwerpen van 's lijstje gesproken werd, maar dat de vredesraden zich voortdurend tegenover het Westen moesten uitputten met verklaringen, waarmee zij zich eerder ontpopten als spreekbuis van hun regiem dan van een vredesbeweging. Zo verweet een vertegenwoordiger van de Poolse vredesraad ten overstaan van een groot gehoor de westerse pacifisten te vergeten dat "bepaalde elementen in Oost-Europa, zoals het KOR, niet echt onafhankelijk zijn, maar jammer genoeg agenten van ". riep de vredesbeweging opnieuw op om zich toch vooral te richten op "het grootste en meest bedreigende gevaar" en zich niet te laten afleiden "door de strijd voor een of andere wereldverbetering waarover moeilijk overeenstemming kan ontstaan tussen mensen uit Oost en West".

Ter ondersteuning van de Sovjetpositie verscheen er op de laatste dag van de conventie een verklaring die was opgesteld door de Deen en twee Nederlanders, onder wie . De verklaring was ondertekend door 24 deelnemers en sonde de "prioriteiten voor vredesactivisten op dit moment" op :

"een kernoorlog voorkomen",

"plaatsing van raketten in Europa, Oost en West, tegenhouden en de sinds november 1983 opgestelde raketten weer weghalen als een eerste stap op weg naar nucleaire ontwapening",

"voorkomen dat een nieuwe Koude Oorlog zich kan ontwikkelen", en

"op nationaal en internationaal niveau gezamenlijk actie ondernemen om deze doelen te bereiken met op lange termijn het perspectief van een kernwapenvrij Europa".

Kortom, de vredesbeweging als anti-rakettenbeweging en niets méér.

Het kan dan ook nauwelijks verbazing wekken dat zich onder de ondertekenaars een flink aantal leden en presidiumleden van de Wereldvredesraad bevonden, zoals , , ,

en natuurlijk .

Een van de thema's die door de Oost-West-discussie enigszins overschaduwde dreigde te worden was de relatie Noord-Zuid, een thema dat vooral de Italianen sterk bleek te boeien. Vanaf Comiso kan immers niet alleen de Balkan bestreken worden maar ook een groot deel van het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Er werden echter weinig opzienbarende nieuwe gezichtspunten gelanceerd en de debatten verschilden inhoudelijk niets van wat er over dit onderwerp al jaren te berde wordt gebracht, zodat het geheel een enigszins vrijblijvend karakter kreeg. Een extra handicap was overigens dat uit het Midden-Oosten slechts één Israëli en ook maar één Palestijn naar Perugia was gekomen.

Demonstratie en protest aan het eind

Het derde Europese Forum voor Kernontwapening eindigde zoals het begonnen was, met een demonstratie. Dit keer waren het Oostduitse emigranten die buitengewoon fel uithaalden naar hun voormalige regering in verband met de schendingen van de mensenrechten en daarbij de vrijheid eisten voor de activisten "die heel best in staat zijn hun eigen mening te verkondigen en daarvoor geen officiële vertegenwoordiger wens te aanvaarden". Ook de PCI deed nog een duit in het zakje bij monde van partijbestuurder , die "vrijheid, vrijheid van geweten en meningsuiting" eiste voor hen "die waar dan ook het gezag kritisch benaderen en ondervragen, in naam van de vrede en de mensenrechten".

Op de slotzitting besloten allerlei groeperingen met elkaar in contact te blijven. Zo besloot een aantal sociaal-democratische partijen uit West-Europa om de dialoog met de Oosteuropese vredesraden voort te zetten op een seminar dat volgend voorjaar in Boedapest moet plaatsvinden. Op z'n minst moet dit als een waardevol resultaat gelden voor de Oost-Europeanen, aangezien zo'n gesprek al jaren één van hun wensdromen is.

Een andere samenwerking heeft inmiddels al geresulteerd in een verklaring, begin augustus, van vredesgroepen uit West-Europa samen met onafhankelijke Tsjechen, Hongaren en Polen, waarin in grote lijnen de stellingen van en worden herhaald. Onder de ondertekenaars bevinden zich geen Nederlanders, maar wel bekende buitenlandse activiste

Perspectief

Wat zijn nu de perspectieven voor "De Dialoog"? Uit wat er in de Oosteuropese pers verscheen naar aanleiding van de ENDC bleek dat de vredesraden er over het algemeen een harde dobber aan hebben gehad. Unaniem betreurden ze de verbreding van thema's, hoewel de Hongaarse pers een iets lichtere ondertoon leek te hebben.

Het theoretische orgaan van het Centraal Comité van de CPSU, KOMMUNIST, verscheen ruim een maand na Perugia met een artikel dat gewijd was aan "de pogingen van de NAVO-lidstaten om de vredesbeweging te verzwakken en met verfijnde technieken van binnenuit uit te hollen". Volgens het artikel werden allerlei ideeën, concepten en slogans gebruik om de vredesbeweging in verwarring te brengen, zoals de stelling dat Amerika en Rusland gelijkelijk verantwoordelijk zijn voor de internationale spanningen: "Dat concept ligt ten grondslag aan pogingen een speciale vredesbeweging te creëren die beide supermachten zou veroordelen en daardoor zogenaamd ongebonden zou zijn." En tegen de achtergrond van deze "ongebondenheid" zouden dan de werkelijke taken van de beweging vervagen, aldus het artikel.

Eerder al had _____, het hoofd van het Oostduitse International Information Department, tijdens een wetenschappelijk congres ter gelegenheid van de 35ste stichtingsdag van de DDR gezegd dat "de vraag naar de schuld, wie er eigenlijk verantwoordelijk is voor het oorlogsgevaar, het kardinale probleem van de ideologische strijd is".

Maar de duidelijkste en meest gezaghebbende uitspraak over deze problematiek kwam begin september van _____ : "De westerse interpretatie van een relatie tussen vrede, ontwapening, democratie en mensenrechten klinkt in onze oren als leugens en onzin. Als op deze gronden geprobeerd wordt het proces van detente, ontwapening en de opbouw van normale relaties tussen vokersen te torpederen, dan zou dat wel eens onplezierig of zelfs fataal kunnen aflopen".

Conclusie

Het is duidelijk : de Oosteuropese vredesraden zijn in het defensief en zijn er ook in Perugia niet in geslaagd uit hun isolement te komen en de banden met westerse organisaties, anders dan de bekende mantelorganisaties, te verstevigen. Tevergeefs zochten zij een klankbord

voor de Sovjetideeën. Het merendeel van Nederlandse organisaties heeft geen twijfel laten bestaan aan zijn sympathieën voor de ENDC-principes en lijkt over het geheel genomen weinig toegankelijk voor Oostblokpropaganda. Dat geldt in mindere mate voor het Samenwerkingsverband, dat door de Sovjets nog steeds beschouwd blijkt te worden als een potentiële medestander, die in de toekomst zo mogelijk internationaal een belangrijkere rol zou moeten gaan spelen ten koste van bijvoorbeeld het IKV. Deze hoop lijkt voornamelijk gebaseerd te zijn op de persoonlijke contacten die men vanuit Oost-Europa onderhoudt met mensen als _____, de secretaris van het Samenwerkingsverband.

Het wachten is nu op een Oosteuropes vredesstrategiebat, waaraan ongetwijfeld ook besloten moet worden of men er op de 4e ENDC, die volgend jaar waarschijnlijk in Amsterdam gehouden zal worden, opnieuw bij wil zijn.